

Terug naar Loon

Het leven van José van Lier ging zelden in een rechte lijn.
Het ging vooruit, maar vaak eerst terug naar Loon.

Ze werd geboren in 1938, in Loon op Zand, in een wereld die draaide om leer, arbeid en katholieke vanzelfsprekendheden. Haar vader was schoenfabrikant, met een fabriek van meer dan honderdvijftig werknemers. Een man die dingen regelde, beslissingen nam en vond dat het zo hoorde. Hard werken, weinig verwennerijen en dat gold voor iedereen.

Toen zijn broer overleed en een groot gezin achterliet, nam hij ook die verantwoordelijkheid op zich. De kinderen werden opgevangen en onderhouden. Daar werd niet over gepraat. Dat deed je gewoon.

Haar moeder kwam uit een looiersfamilie. De andere kant van hetzelfde vak: huiden, kuipen, natte vellen.

‘Die lucht was vreselijk.’

‘Als kind liep je er gewoon tussendoor. Je wist niet beter’.

Ze groeide op in een groot, oud huis dat ooit een café was geweest. Koud, zonder verwarming. Tijdens de oorlog bivakkeerde het gezin in de kelder. Door een klein raampje hoorde ze het gekerm van een stervende Duitse soldaat, roepend om zijn moeder.
‘Dat geluid ben ik nooit vergeten.’

Naast het huis lag de pastorie, die door de Duitsers werd gebruikt. De oorlog ging langs haar heen, zegt ze. Maar sommige dingen blijven.

Na de oorlog liet haar vader het huis afbreken en opnieuw bouwen. Netjes, functioneel. Zoals hij het wilde. De wereld bleef katholiek, gesloten en strak georganiseerd.
‘Er werd nergens over gepraat.’

Diezelfde gesloten wereld bepaalde ook haar jeugd. Op haar twaalfde ging ze, zoals dat hoorde, naar kostschool in Roosendaal. Niet omdat ze dat zelf wilde, dat soort keuzes bestonden nauwelijks, maar omdat het nu eenmaal zo ging. Ze zat tussen tachtig meisjes in identieke donkerblauwe jurken: zonder jongens, zonder vrijheid, zonder veel kleur.
‘We hadden geen wil. Dat bestond gewoon niet.’

Het leven was strak georganiseerd en emotioneel afstandelijk.
‘Ik dacht alleen maar: hoe kom ik hier weg.’

Ambitie speelde in die jaren nauwelijks een rol. Ze volgde de MMS niet uit overtuiging, maar vooral omdat ze er zo snel mogelijk vanaf wilde zijn. De echte vorming vond ergens anders plaats: in observaties, in kleine botsingen met de werkelijkheid, in momenten waarop ze zag hoe mensen werkelijk met elkaar omgingen.

Zoals tijdens een wintersportreis eind jaren vijftig, waar ze een jongen ontmoette die ze nooit vergat. Bloedmooi. Later hoorde ze wat er met hem was gebeurd.
‘Hij was homoseksueel en werd daarvoor behandeld.’

In die tijd betekende dat: inspuitingen, therapieën, pogingen om hem te veranderen.
'Ze hadden hem gewoon kapotgemaakt.'

Ze wist toen nauwelijks wat homoseksualiteit was, maar wel dat ze zag hoe een mens kon worden gebroken. Het liet haar zien hoe hard de wereld om hen heen kon zijn.

Na school volgde geen groot plan, maar beweging. Eerst werkte ze korte tijd als apothekersassistente, totdat haar vader hoorde wat ze verdiende en daar meteen een einde aan maakte. Daarna kwam een baan bij een kinderarts in Eindhoven. Daar voelde ze voor het eerst dat ze ergens echt op haar plek zat. Zonder formele opleiding leerde ze alles in de praktijk, werkte ze zich uit de naad en bewoog ze zich opvallend gemakkelijk binnen de medische wereld.

'Ik moest me kapot werken, maar ik vond het geweldig.'

Daarna Engeland, als au pair in Kingsbridge. (Devon)

Bij aankomst ging het eigenlijk al mis. Ze kwam netjes gekleed de vliegtuigtrap af. De vrouw des huizes stond haar op te wachten en schrok. Ze had een eenvoudig meisje verwacht. De jaloezie was er meteen.

'Ze moest me vanaf het begin niet.'

Het werd niets. Dus ging ze terug.

Terug naar Loon.

Daarna Nijmegen. Werken voor een hoogleraar. Het werk was goed, de sfeer minder. Een collega verdween elke middag naar de 'kerk' en liet de rest het werk doen. Dat ging een tijd zo door.

Tot het genoeg was.

'Toen heb ik haar met een asbak een tik op haar hoofd gegeven.'

Er was ophef, maar de professor zei er weinig van, José vertrok.

Terug naar Loon.

Amsterdam bracht verandering. In het Binnen Gasthuis werkte ze met medische dossiers. Structuur aanbrengen in chaos, dat lag haar. Maar ook daar kwam een breuk. Ziekte. Een operatie.

En dus weer:

Terug naar Loon.

Het begon een patroon te worden:

Altijd dat elastiekje.

Na het Binnen Gasthuis volgde Philips, waar ze werkte aan vroege medische automatisering. Daarna Leiden. Dagelijks op en neer rijden. Weer een nieuwe fase.

Tot ze besloot dat het anders moest.

Amsterdam werd geen tussenstop meer, maar een plek.

Een relatie liep stuk, vooral door de eindeloze weekenden op een zeilboot waar ze zich doodverveelde.

‘Ik dacht: dit nooit meer.’

Daarna werd het rustiger. Bridge — met lessen van Max Rebattu. Golf. Vrienden. Een leven dat niet meer alle kanten op schoot.

En ergens onderweg hield het teruggaan op.

Ze merkte het pas achteraf.

‘Ik liep gewoon van hot naar her.’

En toch zijn er dingen gebleven. Zelfstandigheid. Stijl. En iets onverwachts: rust in kerken. Niet uit geloof, maar uit traditie.

‘Vooral de stilte. Dat vind ik nog steeds mooi.’

Tegenwoordig heeft ze over veel dingen een uitgesproken mening, ook over bridge. Systeemkaarten, vindt ze, zouden in de A- en B-lijn verplicht moeten zijn. In de C-lijn hoeft dat niet. Praktisch, duidelijk, zonder gedoe, het past bij haar.

Er kwam een moment dat er niets meer was om naar terug te keren.

Alleen nog vooruit.

En ze bleef in Amsterdam.

